

IRMO

aktualno

IZAZOVI U TRANSPORTNOM SEKTORU – JESU LI TRANSPORTNI RADNICI UPOZNATI SA SVOJIM PRAVIMA?

Iva Tolić Mandić, Hrvoje Butković, Sanja Tišma

Uvod

Početak 2020. godine, Vijeće Europske unije usvojilo je Paket za mobilnost Europske unije (EU) koji predstavlja opsežnu reformu sektora cestovnog prometa EU-a. Propisi doneseni u sklopu paketa mobilnosti donose poboljšane uvjete rada za vozače u cestovnom prometu, odnosno definiraju maksimalno radno vrijeme i minimalno vrijeme odmora. Donose nova pravila vezano za upućivanje radnika te ažurirane odredbe o kabotaži¹ kojom je reguliran prijevoz robe, a koji u određenoj državi članici privremeno obavljaju nerezidenti. Uza sve pozitivne učinke za radnike, ove promjene mogu uzrokovati povećanje troškova rada i cijene transportnih usluga te tako utjecati na konkurentnost prijevozničkih tvrtki u zemljama gdje su one registrirane i obavljaju primarnu djelatnost.

Kako bi se ocijenili učinci Paketa mobilnosti u selektiranim državama članicama EU-a tijekom 2022. godine pokrenut je projekt *Mobility ImPACT on Transport Workers* (MIPACT) pod vodstvom Autonomnog Saveza Sindikata Prometa (FAST Confsal) iz Rima, u čijim aktivnostima je Institut za

¹ usluga prijevoza koju u jednoj državi članici obavlja prijevoznik s poslovnim nastanom u drugoj državi članici

razvoj i međunarodne odnose (IRMO) sudjelovao kao partner iz Hrvatske. Projektom koji je financiran sredstvima iz Europskog socijalnog fonda (ESF) istraživala se razina znanja o provedbi novog zakonodavnog okvira te je potaknuta međunarodna suradnja kako bi se socijalnim partnerima osigurao bolji pristup informacijama o minimalnoj plaći, radnom vremenu, godišnjim odmorima, zdravstvenom i socijalnom osiguranju, uvjetima zapošljavanja i administrativnim zahtjevima u novonastalim okolnostima. Fokus istraživanja bio je primarno usmjeren na vozače kamiona.²

Prema Direktivi 96/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1996. godine o upućivanju radnika, upućeni radnik (eng. *posted worker*) definira se kao radnik koji u ograničenom vremenskom razdoblju obavlja svoj posao na državnom području države članice EU-a koja nije država u kojoj uobičajeno radi. Osim navedene Direktive, zaštita prava upućenih radnika uređena su Direktivom (EU) 2018/957 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. lipnja 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga te Direktivom 2014/67/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o provedbi Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj suradnji putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta („Uredba IMI“).

Europski propisi o upućenim radnicima iz sektora prometa preuzeti su u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/2020) koji uređuje uvjete rada i prava radnika upućenih u okviru prekograničnog pružanja usluga na rad u Republiku Hrvatsku. Sukladno ovom Zakonu, za radnike upućene u Republiku Hrvatsku, strani poslodavac dužan je primjenjivati hrvatske nacionalne propise koji se odnose na elemente propisane direktivom. Dio europske regulative o upućenim radnicima iz sektora prometa preuzet je i Zakonom o radnom vremenu, obveznim odmorima mobilnih radnika i uređajima za bilježenje u cestovnom prometu (NN 75/13, 36/15, 46/17, 152/22). Tim se Zakonom uređuje radno vrijeme i obvezni odmor mobilnih radnika i vozača u cestovnom prijevozu, vremena vožnje, prekide vožnje i dokumentaciju, pravila o upućivanju vozača, način, uvjete i postupak stjecanja dozvole, memorijske kartice i uvjete za njihovo izdavanje, postupke i provjere, službene evidencije, nadzor i inspekciju, odgovornost te prekršajne odredbe.

2 <http://projects.sindacatofast.it/index.php/mobility-impact-on-transport-workers-mipact/>

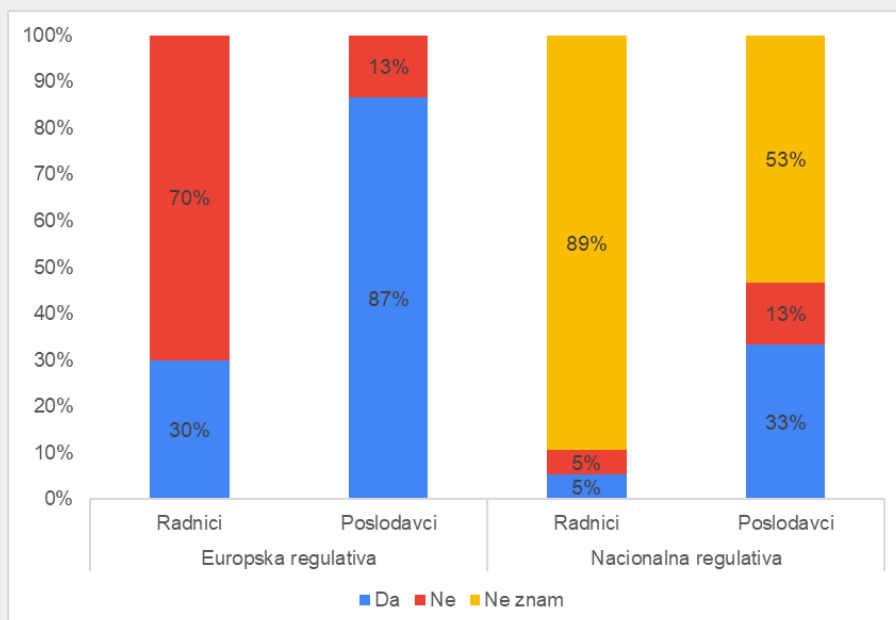
Rezultati istraživanja

Provedba MIPACT projekta u Hrvatskoj imala je kao primarni cilj analizirati koliko su hrvatski radnici i poslodavci u sektoru cestovnog prometa upoznati s novousvojenom regulativom. U istraživanju se ispitalo poznavanje i primjena europskih i nacionalnih propisa o upućivanju radnika kod poslodavaca i zaposlenika, sustav i mehanizmi sudjelovanja radnika u odlučivanju, uvjeti zapošljavanja upućenih radnika te upoznatost poslodavaca s važećim propisima.

Istraživanje je provedeno od veljače do svibnja 2023. godine, a u njemu je sudjelovalo 20 radnika i 15 poslodavaca. Od 20 radnika, najviše je bilo neupućenih radnika (45 %), zatim su slijedili upućeni radnici (35 %), a treći po zastupljenosti bili su radnici u samostalnim djelatnostima (15 %). U istraživanju je sudjelovao i jedan predstavnik sindikata. Od radnika koji su sudjelovali u istraživanju, 50 % ih je bilo između 35 i 54 godine starosti, 30 % bilo je starije od 55 godina, starosna dob njih 15 % bila je između 18 i 34 godine, dok jedna osoba nije odgovorila na pitanje. Što se tiče poslodavaca, od njih 15 koji su ispunili istraživački upitnik, 9 su bili poslodavci, 4 predstavnici tvrtki odnosno menadžeri dok su dvoje bili predstavnici udruge poslodavaca. Najviše sudionika, 8 od 15, bilo je starije od 55 godina, jedna trećina ih je bila u starosnoj dobi od 35 do 54 godine, a tek dvoje su bili u dobi od 18 do 34 godina.

Poznavanje i primjena europskih i nacionalnih propisa o upućivanju radnika u cestovnom prometu specifično su se odnosili na: poznavanje transpozicije europskih propisa u nacionalno zakonodavstvo, adekvatnost važećih propisa o upućivanju radnika te na probleme u primjeni propisa, sa stajališta radnika i poslodavaca. Rezultati su pokazali da 70 % radnika nije bilo upoznato s postojanjem europskih direktiva o upućivanju radnika, a tek tri radnika smatrali su da se ovi propisi provode i u Hrvatskoj. Većina poslodavaca koji su sudjelovali u istraživanju, 11 od 15 (73,3 %), bilo je upoznato s postojanjem europskih direktiva o upućivanju radnika te su ustvrdili da se ti propisi provode u Hrvatskoj.

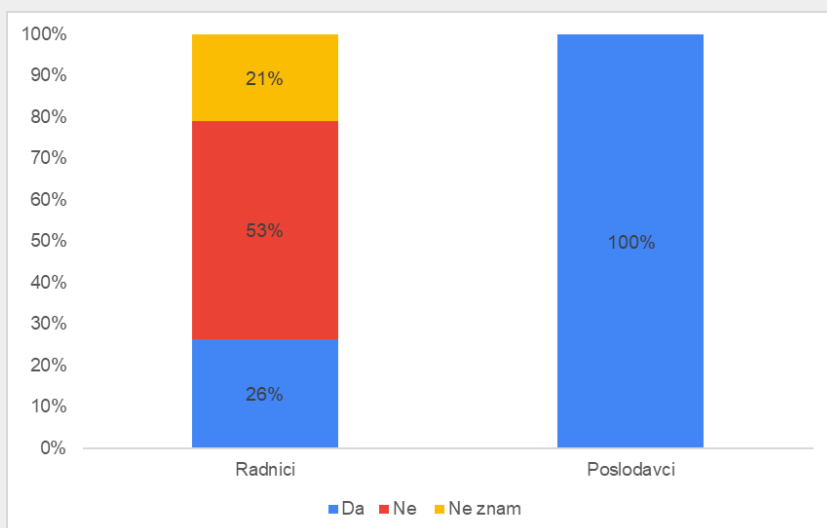
Po pitanju informiranosti o postojanju posebne regulacije ili sporazuma o sudjelovanju radnika u odlučivanju u sektoru cestovnog prometa, čak 89 % radnika odgovorilo je da ne zna postoji li u Hrvatskoj, bez obzira na Zakon o radu ili opće zakone, posebna regulacija po pitanju sudjelovanja radnika u odlučivanju. Kod poslodavaca situacija je nešto bolja premda je većina (53,3 %) izjavila da ne zna postoji li u Hrvatskoj posebna regulacija, dok je jedna trećina ustvrdila kako zna da postoji (slika 1).



Slika 1. Informiranost radnika i poslodavaca o postojanju europske i nacionalne regulacije o upućivanju radnika

Izvor: autori

Sustav i mehanizmi sudjelovanja radnika u odlučivanju u prometnom sektoru odnose se na informacije o tome kako se odvijaju procesi informiranja i savjetovanja radnika u sektoru prometa, a posebice upućenih radnika. Kada su upitani o njihovoj mogućnosti da budu informirani i da se uključe u donošenje odluka unutar tvrtke putem predstavnika radnika ili sindikata, većina radnika (53 %) navela je da nemaju takve mogućnosti, 25 % odgovorilo je da imaju, dok 21 % nisu bili sigurni. Ova prevaga radnika koji se osjećaju isključenima ili neinformiranima o mogućnostima sudjelovanja u odlučivanju vjerojatno se može pripisati učestalom zapošljavanju radnika u cestovnom prijevozu u malim tvrtkama u kojima u pravilu nema formaliziranih radničkih vijeća ili sindikata. Suprotno tome, svi poslodavci koji su odgovorili potvrdili su da koriste sustav informiranja zaposlenika unutar svojih tvrtki (slika 2).



Slika 2. Korištenje sustava informiranja u tvrtki

Izvor: autori

Pitanja o uvjetima rada i zapošljavanja upućenih radnika u sektoru cestovnog prometa odnosila su se na tri specifična aspekta – sustav i koncepte nagrađivanja radnika na njihovom radnom mjestu, ostale uvjete rada, te na potrebe radnika glede uvjeta rada i stupnja osobnog zadovoljstva. Što se tiče uvjeta rada upućenih radnika, najviše radnika izjavilo je kako smatraju da se plaće određuju jednostranom odlukom poslodavca, dok se poslodavci s tim nisu složili navodeći da se plaće određuju kolektivnim ugovorima (slika 3).



Slika 3. Određivanje naknada u sektoru prometa

Izvor: autori

Osim obveznih elemenata plaće, većina radnika prima naknade za troškove

prijevoza i topli obrok, dok nešto manje radnika prima i naknadu za smještaj. Radnici i poslodavci se većinom slažu da putne troškove, troškove smještaja i hrane na putovanju između zemlje u kojoj inače rade i određene zemlje, plaća poslodavac.

Što se tiče ostalih uvjeta rada i zapošljavanja, prihvatljivima ih smatra 40 % ispitanih radnika, 25 % se ne slaže, a 30 % ne zna. Većina navodi da im tvrtke ne omogućuju godišnje zdravstvene preglede (60 %) niti obuku o prevenciji rizika na radu i zaštiti zdravlja (65 %). Analiza potreba radnika i motivatora otkriva da su naknade te više slobodnog vremena između upućivanja glavni prioriteti, dok veći angažman sindikata i savjetovanje s poslodavcem o profesionalnim pitanjima radnici smatraju manje važnima (slika 4).



Slika 4. Prioriteti upućenih radnika kada su u pitanju uvjeti rada i zapošljavanja (1 – najvažnije, 7 – najmanje važno)

Izvor: autori

Segment o poznavanju važećih propisa imao je za cilj dobiti što točniju informaciju o tome poznaju li poslodavci postojeće propise i da li ih se pridržavaju. Od 15 anketiranih poslodavaca njih 60 % izjavili su da su upoznati s propisima koji se odnose na poslove iz domene upućivanja radnika u međunarodni cestovni prijevoz. Međutim, kada su upitani da navedu dvije takve vrste posla, samo 33 % je to napravilo, a većina je navela kabotažu i nebilateralnu vožnju. Što se tiče obvezatnog internetskog alata za prijavu kretanja upućenih radnika, 53,3 % poslodavaca bilo je upoznato s postojanjem ovog alata, no samo ih je 20 % moglo navesti njegov točan naziv – IMI sustav.

Zaključak

Širenjem Europske Unije sredinom 90-ih godina prošlog stoljeća došlo je do potrebe za regulacijom upućivanja radnika. To je regulirano Direktivom 96/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1996. godine o upućivanju radnika prema kojoj je upućeni radnik definiran kao radnik koji u ograničenom vremenskom razdoblju obavlja svoj posao na državnom području članice koja nije država u kojoj uobičajeno radi. Direktiva o upućenim radnicima iz sektora mobilnosti preuzeta je u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/2020), dok je Zakonom o radnom vremenu, obveznim odmorima mobilnih radnika i uređajima za bilježenje u cestovnom prometu (NN 75/13, 36/15, 46/17, 152/22) uređeno upućivanje mobilnih radnika iz Hrvatske u inozemstvo.

Istraživanje provedeno među transportnim radnicima imalo je za cilj ispitati koliko su hrvatski radnici i poslodavci u prometnom sektoru upoznati s relevantnim propisima vezanim uz upućivanje radnika. Rezultati istraživanja pokazali su da značajan dio radnika nije svjestan europskih propisa, pri čemu njih 70 % nisu svjesni njihova postojanja, a čak 85 % radnika nije upoznato s postojanjem nacionalnih propisa koji se tiču upućivanja radnika. S druge strane, iako većina poslodavaca pokazuje svijest o postojanju europskih direktiva, njihovo poznavanje nacionalnih propisa je manjkavo jer je evidentiran znatan nedostatak znanja o internetskom alatu za prijavu kretanja radnika i potvrdama koje su potrebne kako bi se izradila dokumentacija. Ispitivanje mehanizama sudjelovanja upućenih radnika u odlučivanju u prometnom sektoru pokazalo je zabrinjavajući trend jer većina radnika smatra da ima ograničene mogućnosti uključivanja u procese donošenja odluka unutar svojih tvrtki.

Što se tiče uvjeta rada i zapošljavanja upućenih radnika, postoje razlike u percepciji i razini informiranosti: radnici vjeruju da plaće određuju poslodavci jednostrano, dok poslodavci ispravno smatraju da se pitanja plaća u pravilu određuju kolektivnim ugovorima. Međutim, obje se strane slažu oko nedostataka u drugim područjima, kao što su zdravstveni pregledi i stručno osposobljavanje. Motivacija radnika vezano uz obavljanje posla primarno je povezana s naknadama i više vremena između upućivanja, dok radnici manji naglasak stavljaju na povećanu uključenost sindikata ili savjetovanje s poslodavcem o profesionalnim pitanjima.

Istraživanje je pokazalo da poslodavci često precjenjuju vlastito razumijevanje važećih propisa. Iako smatraju da su upoznati s njihovim

sadržajem, provedeno testiranje pokazalo je nedostatke u njihovom razumijevanju. Općenito, može se zaključiti da hrvatski radnici u sektoru cestovnog prometa nisu adekvatno informirani i da nemaju razvijenu svijest o svojim pravima koja se odnose na upućivanje. S druge pak strane, hrvatski poslodavci u ovom sektoru imaju problema s ispravnom primjenom propisa u domeni upućivanja radnika. Stoga je potrebno u skoroj budućnosti poraditi na edukaciji i radnika i poslodavaca o primjeni zakona koji proizlaze iz Paketa mobilnosti. Nužno će trebati poboljšati uvjete rada, ali je potrebno provoditi i analize problema s kojima se susreću radnici, kako bi poslodavci stekli dublje razumijevanje njihovih potreba.

Izvori

Direktiva (EU) 2018/957 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. lipnja 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=OJ:L:2018:173:TOC>

Direktiva 2014/67/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o provedbi Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj suradnji putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta („Uredba IMI“). Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/ALL/?uri=CELEX:32014L0067>

Direktiva 96/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1996. godine o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:01996L0071-20200730&from=EN>

Mobility IMPACT on Transport Workers (MIPACT). Nacionalno izvješće za Republiku Hrvatsku. Dostupno na: <http://projects.sindacatofast.it/wp-content/uploads/2023/09/National-report-Croatia.pdf>

Zakon o radnom vremenu, obveznim odmorima mobilnih radnika i uređajima za bilježenje u cestovnom prometu (NN 75/13, 36/15, 46/17, 152/22). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/247/Zakon-o-radnom-vremenu%2C-obveznim-odmorima-mobilnih-radnika-i-ure%20ajima-za-bilje%20enje-u-cestovnom-prijevozu>

Zakon o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/2020). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/2674/Zakon-o-upu%20ivanju-radnika-u-Republiku-Hrvatsku-i-prekograni%20noj-provedbi-odluka-o-nov%20danj-kazni>

Nakladnik:

IRMO - Institut za razvoj i međunarodne odnose
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2
10000 Zagreb
www.irmo.hr

Za nakladnika:

Sanja Tišma, ravnateljica

Uredništvo:

Ana-Maria Boromisa,
Sanja Maleković,
Jakša Puljiz,
Sanja Tišma,
Aleksandra Uzelac

Lektura:

Snježana Ivanović

Grafičko uređenje:

Dragana Markanović

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora i Institut se ne može smatrati odgovornim prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj publikacije **IRMO aktualno** moguće je prenositi bez prethodnog odobrenja IRMO-a pod uvjetom da se jasno i vidno navede izvor (autor, naslov, IRMO kao nakladnik te poveznica na internet stranicu objave).